

інших вчених доводять, що найтісніший зв'язок дитини з матір'ю закладає основи довіри та безпеки [5].

Проте, для повноцінного розвитку, дитині також необхідні контакти з однолітками. За теорією соціального навчання Альберта Бандури, діти активно засвоюють соціальні навички, спостерігаючи за своїми ровесниками. Підхід Реджо-Емілія, розроблений Лорісом Малагуцці, ставить спільну роботу та комунікацію в центр освітнього процесу. Українська дослідниця Р. Буре також підкреслювала, що саме у спілкуванні з ровесниками дитина вчиться домовлятися, ділитися та виражати емоції.

Отже, комунікативна культура – це багатогранний феномен, що включає знання, вміння та цінності, необхідні для ефективної взаємодії. Її формування починається з емоційно-безпосереднього спілкування з дорослими, але для повноцінного розвитку критично важливою є взаємодія з однолітками. Ці навички є фундаментом для подальшої успішної адаптації дитини в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (державний стандарт дошкільної освіти) : нова редакція наук. Кер. Піроженко Т.; авт. Кол.: Байер О., Безсонова О., Гавриш Н. та ін. Київ: 2021. 37 с.: URL: <https://surl.li/knmuss> (дата звернення 22.07.2025)
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ: Видавничий центр «Академія», 2004. 344 с.
3. Боулбі Дж. Прихильність. Київ: Основи, 2003. 416 с.
4. Буре Р. С. Дошкільна освіта. Київ : Центр учбової літератури, 2011. 304 с.
5. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка : підручник: 3-тє вид., випр. Київ: «Академвидав», 2015. 448 с.

*Семенович Леся,
здобувачка магістратури 2 р.н.
спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Лілія Мельничук,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янука»*

ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Дошкільний вік розглядається як сенситивний період формування світоглядних засад, ціннісних орієнтацій і первинних уявлень про культурну та національну ідентичність дитини. У цей період закладається емоційно-ціннісне ставлення до мови, традицій і символів, що визначає подальший рівень національної самосвідомості. В умовах воєнного стану заклади дошкільної освіти виконують важливу функцію не лише забезпечення безперервності освітнього процесу, а й трансляції національної культурної спадщини як чинника психологічної стійкості та відчуття приналежності дитини до спільноти.

Інтеграція елементів національної спадщини в освітній процес визначається як актуальний науково-педагогічний напрям, спрямований на формування національної ідентичності в умовах глобалізації. Національна спадщина виступає ефективним засобом виховання, поєднуючи історичний досвід, морально-етичні норми та культурні цінності, що забезпечують цілісне уявлення дитини про власну культуру [1 с. 178]. Залучення до фольклору, традицій, мистецтва та рідної мови сприяє розвитку емоційно-ціннісної сфери, формуванню почуття приналежності та позитивного образу «Я» [2, с. 176].

Систематичне використання національно зорієнтованого змісту забезпечує міжпоколінну спадкоємність, розвиток мовленнєвої, пізнавальної та творчої сфер, а також виступає засобом соціалізації дитини. Такий підхід сприяє формуванню цілісної картини світу, поєднуючи пізнавальний, емоційний і діяльнісний компоненти розвитку, що відповідає віковим особливостям дітей та закономірностям їх психічного становлення [2, с. 179].

Освітній процес має значний потенціал для інтеграції елементів національної спадщини через різні види діяльності (мовленнєву, ігрову, пізнавальну, художньо-творчу, музичну). Використання фольклорних текстів, народних ігор, мистецтва та символіки забезпечує природний і доступний спосіб засвоєння культурних смислів, сприяє розвитку мовлення, мислення та емоційної сфери.

Народна творчість як носій соціального досвіду формує уявлення про моральні норми, соціальні взаємини та естетичні ідеали, розвиваючи символічне мислення й творче самовираження [3].

Інтегративний підхід до включення національно-культурного компоненту забезпечує цілісність розвитку особистості, поєднуючи його з іншими освітніми лініями. Він сприяє формуванню почуття культурної приналежності, поваги до традицій і толерантного ставлення до інших культур, а також адаптації національної спадщини до сучасних освітніх умов [2]. У цій моделі національна спадщина виступає системоутворювальним чинником, що забезпечує взаємозв'язок різних напрямів розвитку дитини та формування її соціальної компетентності [4].

Важлива роль у реалізації цього процесу належить педагогу як посереднику між дитиною та культурною спадщиною. Його професійна готовність, що включає етнокультурну, методичну та комунікативну компетентності, визначає ефективність інтеграції національно зорієнтованого змісту. Отже, інтеграція елементів національної спадщини в освітній процес є необхідною умовою формування культурно свідомої, соціально активної особистості, здатної зберігати й примножувати національні цінності в сучасному суспільстві.

Список використаних джерел

1. Кобилецька Л. В. Фольклор як чинник формування художньо-мовленнєвої компетентності здобувачів дошкільної та початкової освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич. Видавничий дім "Гельветика", 2021 Вип.41. Т.2. С. 177-182.
2. Матвієнко О.В., Силенко Н.І. Вплив української народної педагогіки на формування національно-культурної ідентичності учнів молодшого шкільного віку. *Інноваційна педагогіка : науковий журнал*. Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 44. С.175–180.
3. Шостак О. Роль малих фольклорних жанрів для розвитку виразності мовлення дітей дошкільного віку з дислалією. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вип. 60. Том 4. С. 258-263.
4. Формування в учнів основної школи національно-культурної ідентичності в контексті сучасних полікультурних впливів :

посібник / [І.Д. Бех, О.М. Докукіна, С.Д. Федоренко, І.М. Шкільна, К.О. Журба]. Київ, 2019. 114 с.

*Стецишин Марія,
студентка магістратури спец. 012 «Дошкільна освіта»
Науковий керівник – к. пед. н., доц. Тамара Пагула,
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний
університет імені акад. С. Дем'янчука»*

КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ЧАСОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Актуальність теми дослідження зумовлена об'єктивною потребою вдосконалення процесу інтелектуального розвитку особистості на етапі старшого дошкільного віку в умовах динамічної трансформації сучасного освітнього простору. Проблема формування часових уявлень посідає особливе місце в системі математичної та природничої підготовки дітей, оскільки категорія часу є фундаментальною характеристикою буття, що визначає здатність індивіда до адаптації, планування та саморегуляції діяльності. Складність сприйняття часових відношень дошкільниками пояснюється високим рівнем абстрактності часових параметрів, їхньою релятивністю та відсутністю наочної форми, що входить у суперечність із наочно-образним характером мислення дитини цього віку. Відповідно до вимог Базового компонента дошкільної освіти, формування часової компетентності є невід'ємним складником логіко-математичного розвитку та необхідною умовою успішної адаптації дитини до майбутнього шкільного навчання.

У сучасних умовах інформатизації суспільства традиційні методики ознайомлення з часом часто виявляються недостатньо ефективними, оскільки не враховують зміну когнітивних профілів сучасних дітей, які зростають у насиченому цифровому середовищі. Це зумовлює необхідність пошуку та впровадження інноваційних педагогічних технологій, таких як моделювання часових циклів, використання інтерактивних засобів, методів візуалізації часових